

jih sam Bog vstvari. Godí se nam kakor tistim kmetom, ki pusté travo rasti kakor sama raste, ne, da bi gnojili senožet ali da bi vode na-nje napeljevali. Poslednji čas je c. k. ministerstvo kupčijstva se ozrlo na umetno ribarstvo, in podoba je, da zopet čakamo le na to, da nam vlada ukaže, kaj naj storimo. Žalostno je, da se ljudje ne primejo že sami tega, kar jim gotov dobiček kaže, in da jih povsod še le vlada mora priganjati. Ako se ozremo v druge države, na Francozko, Belgijo, Nemčijo itd. ~~za~~ vidimo, kako napreduje umetna ribja reja, ki v to ali uno vodo pripravno ribjo zalego deva, da se pomnože ribe v nji in se s prodajanjem odpré nova vejica kupčijstva.

Da pridemo zdaj na našega dr. Ahačiča nazaj, povemo dalje, da po nasvetu predsednika kranjske kmetijske družbe g. Fid. Terpinca se je dr. Ahačič obrnil do Rud. Hessel-a v Offenburgu na Badenskem, ki je eden največih kupcev z ribjo zalego in pijavkami. On je popolnoma skušen v ribji reji in treba mu je le popisati kraj in vodo, pa že vé, ktere ribe so taki vodi najbolj pripravne, pa jih potem pošlje s potrebnim podukom vred po neprevisoki ceni. Za jezerce, ki ga ima mladi dr. Ahačič na Jezeru, četrť ure od Podpeča, mu je nasvetoval in poslal dozďaj 150 jegulj (Aal). Stroški so bili, le 22 gold.

Tako je začetek storjen. Bog daj srečo in obilo posnemo tega izgleda pri nas in po vsem Slovenskem!

### Kaj dela Graška asekuracija ali zavarovavnica?

Od več strani se že več let slišijo pritožbe, da Graška asekuracija, ktera je prav za prav pogorelska bratovščina za Štajarsko, Kranjsko in Koroško, ne zadostuje potrebam sedanjega časa in da je treba, da se prestvari. Te pritožbe niso bile bob v steno, ampak vodstvo jih je slišalo in sklicalo odbor zvedenih mož iz Štajarskega, Kranjskega in Koroškega, da naj prevdarijo, kako bi se predelale stare postave tega društva. Ta odbor je dovršil svojo nalogo in nasvetoval, naj se prenaredí sledeče:

Namesti dosedanjih 6 razredov ali klasov, po katerih so se poslopja dražje ali cenejše zavarovale, je odbor nasvetoval, naj se poslopja po svoji manji ali večji nevarnosti ognja v 10 razredov razdelé; tedaj bode za 10 vrst različno plačilo; tako na priliko, če se bo od kakega poslopja 1. razreda na leto od 100 gold. po 8 kr. odraĳtovalo, se bo od poslopja v 2. razredu plačevalo 16 kr., in tako naprej do 10. razreda, v katerem so najnevarniše poslopja po 80 kr. od 100 gold. Iz te prenaredbe postav se tedaj vidi, da se bo za popolnoma varne poslopja na leto prav malo plačevalo.

Dozďaj je bilo treba, da je pogorelec mogel pogorelo poslopje zopet napraviti, sicer ni prejel odškodovanja celega. To vprihodnje ne bo več; odškodovanje se ne bo, kakor do zdaj, v dveh obrokih ali brištih, plačevalo, ampak prec in na enkrat vse, najpozneje v 14 dneh po pregledu in prerajtbi škode.

Kar oskrbovanje omenjene asekuracije zadeva, se bo namesti poprejšnjega izrednega odbora tako imenovan društven odbor ustanovil, v katerem bo sedelo 24 društvenih udov, namreč 12 iz Štajarskega, 6 iz Koroškega in 6 iz Kranjskega. Najmanj enkrat vsako leto se bo ta odbor v Gradcu snidel. Temu odboru se bodo pregledi oskrbníštva, važniši asekuracijo zadevajoči sklepi in prigodbe, predlogi zastran prenaredbe asekuriranih postav, z eno besedo, vse važniše vprašanja, ki asekuracijo zadevajo in ki se iz postav natančno razločiti ne dajo, v potrjenje in sklep predlagali.

Seje društvenega odbora so očitne in vsakemu odprte.

Omenjena asekuracija bo pa za deželo svojo dobrotno in koristno moč še le takrat dobila, kadar bo posestnik tudi svoje pohošno orodje, kmet pa zalogo živinske krme pri asekuraciji zavaroval; zato je izredni odbor tudi to stvar prevdaryl in izrekel, da se kaj tacega mora vpeljati. Kako pa naj se to naredí, bo vodstvo svoje misli v prihodnjem obćnem zboru razodelo.

Nove postave se bodo brž ko brž vladi v potrjenje predložile. Brž, ko nove postave potrjenje od vlade zadobé, pa vodstvu ne bo še mogoče, hipoma novo osnovanih postav v djanje spraviti. Popred bo moglo vodstvo skrbeti, da asekuracija po brzem plačevanju v zadrego ne pride; dalje potrebuje prenaredba vpisov v 6 do 10 razredov obilo obilo dela, ktero utegne celo leto trpeti. To je treba, da vedó prijatli naše asekuracije.

Da se pa vendar že zdaj gospodarjem, ki so v to pogorelsko bratovščino vpisani, pokaže resna volja prenaredbe naših pravil (postav), je omenjeni odbor nasvetoval, naj se tistim, ki v Gradcu, Celovcu in Ljubljani prebivajo, zavoljo dobrih gasilnih naprav in zoper ogenj posebno varnih poslopij začasno do vpeľjave novih asekuracijnih postav cenejša tarifa odmeri. Toda ta predlog ni bil potrjen zato, ker se je reklo, da bi bilo tako ravnanje krivica drugim posestnikom, ki imajo tudi ognja varne poslopja in z dobrim gasilnim grođjem previdene.

Se marsikaj družega se bo prenaredilo, pa menda je že to zadosti, da naši gospodarji vidiyo, da graška družba hoče večletno staro kopito zapustiti in se prestvariti, kakor terjajo sedanji časi in oziri na druge asekuracije.

Po „Graz. Zeit.“

### Za hišne potrebe kaj.

\* Mazilo za peči. Kdor želi, da se mu peč ne kadí, naj jo zamaže tako-le: Vzemi kakih 4 do 8 lotov (po velikosti peči) dobre ilovce in ravno toliko opéke (ceglja) v prah stolčene, in pa železnih opilkov ali stolčene škaje (okujine), ki jo pri vsakem kovaču dobiš. Zamesi vse z vodo, da bode kakor testo za kruh, pa zamaži peč. Naj je peč železna ali lončarska, vse eno; ne bo se ti več kadila. Obzor.

\* Kokoši čez zimo zdrave ohraniti. 4 pavce na debelo nastelji jim prapreta, pa vsaki teden ponovi to. Kokoši so zdrave, so rade na taki nastelji, po kateri brskajo, pa zdrave in trdne ostanejo.

### Gospodarska novica.

\* Kakošno škodo dela goveja kuga. Unidan je prof. dr. Röhl, vodja živinozdravilske šole na Dunaji, družbi zdravnikov razglasil, da od leta 1849 je goveja kuga v našem cesarstvu pokončala 270.000 goved, ki so bile vredne 13½ milijonov gold. — Kakošna zguba!

### Vremenoslovje.

Navadno se govori, da za vroćim letom (poletjem) pride hladna (mrzla) zima; al to pravilo ne veljá; izračunili so, da po 21 vroćih letih je sledilo 7 mrzlih, 6 srednjih in 8 blagih zim. Zim je bilo 20 hladnih, a pred njimi 8 vroćih let, 4 srednje in 8 hladnih in deževnih.

Res je večkrat, da je velika nenavadna vroćina vzrok veliki nenavadni zimi — al to ni vselej v sledećem letu in ne v istem kraju, ampak v različnih deželah. Tako piše tudi Humboldt (*Kosmos I. str. 365*) ter pravi: Po

vseh izkušnjah je gotovo, da za ostro zimo pride soparno leto, a blagi zimi sledi hladno leto.

Gosp. List.

## Slovstvene stvari.

### Jezikoslovne drobtinice.

#### Trebuša. Tuhinj. Wildon.

V zadnjih „Novicah“ minulega leta smo brali v razlaganji nekterih imen tudi to, da Tribuša je izpeljano iz glagola trebiti, češ, kjer je bilo pred lesovje in grmovje, potem pa potrebljeno. In ker smo brali predlanskim v „Učit. Tovaršu“ enako izpeljavo za „Trebelno“, naj povem, kaj mislim jaz o tej reči.

Sila veliko je takih krajev, kjer je bila nekdanj hosta, sedaj pa so njive in vasi, in pri izpeljevanji imen ni gledati vselej na bližnje razmere. Nekatere imena so starodavne in izpeljane po okoliščinah in iz besed, ki so nam sedaj neznane; ravno take imena utegnejo služiti zgodovini za spominke, kakor pravi Šafarik: „Wo Erz und Sagen schweigen, da sprechen die Eigennamen noch immer vernehmlich, von denen die meisten Jahrhunderte auf dem Rücken tragen.“ (Abk. d. Slaven 180).

Imena: Trebuša, Trebno (ali po domače: Trebje, Trbanci), Trebelno, Trebovlje bi jaz peljal nazaj v starodavne paganske čase in strinjal z besedo trēba (τρεβα) = daritev, sacrificium. Da je imela staroslovenska beseda trēba nekdanj tudi pri nas pomen „daritev“, pričajo karantanski ali frižinski odlomki, kjer beremo II. 20: „eže trebo tvorim, bratra oklevetam = ako darujemo, pa brata opravljamo.“ To besedo imamo še, toda v drugem pomenu, ki pa je izpeljan iz unega prvega naravno, samo da je obrnjen; božanstvo namreč zahteva daritev (trebo) in človeku je dolžnost, opravljati jo, to je, treba je daritev opraviti; pred je šla beseda na božanstvo, sedaj v našem pomenu gré na človeka, in tako nam je ostala beseda ta kot adverb („treba mi je denarjev; ni ti treba hoditi.“)

Toraj po moji misli vsi taki kraji, izpeljani iz tega debla, pomenijo kraj darovanja, „locus sacrificii.“ Ali pa ker utegne samostavnik trēba biti izpeljan iz glagola trēba = očistiti, expurgare, καθαριζειν, kar je pomenil ta glagol v staroslovenščini, pomenijo take imena spet kraj „očiščevanja grehov“, ne pa trebljenje hoste in grmovja. In od Trebna je historično in gotovo, da je bil ondi nekdanj „locus sacrificii“, kajti našli so 5 oltarskih kamnov, ki so bili posvečeni Jupiterju in krajnemu duhu, in ki izvirajo iz leta 224. po Krist. („Novice“ 1859 stran 160). Da najdemo tū Jupiterja, temu se nam ni čuditi, če pomislimo, da so takrat tū Rimljani vladali in da so po svoji navadi med narodne božanstva vtikali svoje rimske bogove. Za našo reč znamenito je to, da se slovensko ime vjema s pomenom kraja ter potrjuje mojo misel, da segajo vse imena z deblom „treb“ v starodavne slovenske čase. To pa je ravno živi dokaz, da so Slovenci pred tū stanovali, kakor pa besedujejo nemški zgodovinarji; zakaj te imena so slovenske; Slovenci so dajali krajem pomenljive imena in sicer z izrazi, ki so kaj bistvenega pomenili in ki so bili v navadi med ljudstvom; toraj ker beseda „trēba“ = sacrificium velja le za paganske Slovence, in ker je ta beseda sedaj zastarala, gotovo je, da so take imena stare, rekel bi za nas predhistorične, vendar pa živi dokaz za to, da so v naših krajih bivali Slovenci že v starih časih. Krajine imena tega debla se nahajajo tudi po družih slovanskih deželah in imajo ravno isti pomen, postavimo: Trebušnice (gora na

Českem), Trenčín = Trebišjn (Opferhügel) na Slovaškem. Pa imamo jih še bliže. V Tuhinu (Obertuhein) je tikama za vasjo „Tuhinj“ v znožji vélike planine mali holmec, ki mu pravimo „Zatrép“, in kmet, ki ima hišo za holmcem, imenuje se „Zatrépnik“. Nad tem holmcem v planini je cerkev sv. Vida. Ljudska pravlica pripoveduje, da je stala cerkev sv. Vida na „Zatrépu“, pa angeljci so jo enkrat ponoči nesli — v planino.

Tū je pač tako kakor z vsemi mitičnimi rečmi, ki se zmetavajo reči več stoletij na eno osebo ali na en kraj (primeri Homer, Daidalos). Prava bo menda ta-le: Pred v paganskih časih je bilo na Zatrépu trebališče ali žrtvenik, v poznejih časih zidali so cerkev na planini, in ker je stara pravlica še živela med ljudstvom in pozneje so že pozabili začetek cerkve, spletli so eno z drugim. Vendar pa sta pravlica in ime holmea važna, ker pričata stari pomen besede „treba“ = Opfer; kajti imé Zatrep\*) pomeni nekaj svetega kakor cerkvena na planini, če lih v raznem zaumenu. — Tudi priimki izpeljani iz tega debla se nahajajo. V bližnji vasi v Golicaah je hišno ime „Trabušák“ (sacrificulus); imen Trebar je mnogo po Slovenskem. Take imena kažejo v stare čase nazaj, kakor tudi „Valoh“, ki je narejeno ali iz staroslov. влэхъ (vlah) = pastor, ali pa iz влѣхъ (vlh) = magus; Hací (χάζουαι - weichen) = begun, uskok. — Žámar, Bovéh = Boúh (boúhova hiša); Us (usova hiša); Šanca (šanceva hiša). Od kod te imena?

Ker smo že na Tuhinskem, naj omenim še reči, ki posrednje semkaj gré. — Interpretator slovenskih imen piše v „Učit. Tov.“ 1862 stran 188 tako-le: „Tuhin, pravši Tulhin od tul (Köcher) in hna (Falte), potem takem tul z gno vred, ali voglat tul, voglata dolina. Kakošna natankost lege s samim imenom odkazana! O mojstri naših prededov!“ — So li Tuhinci kterikrat tule nosili, ne vem, drugač če so tule imenovali gnojne koše, ki jih še sedaj prenašajo po rebrih. In da bi bili Tuhinci tako učeno mislili, tudi dvomim, kajti ljudstvo ne abstrahira kaj rado, in ko bi imenovali voglato dolino Tulhin, morala bi biti Bistrica Tulhin vseh Tulhinov.\*\*)

Jaz bi to imé raje izpeljaval drugače. Kakor se namreč sploh godí, da kraju ali ljudém dajó imena drugi, in te imena sprejme sčasoma tudi dotično ljudstvo (na priliko: Kočevarjem so dali Slovenci ime, ker so po kočah prebivali), tako so Tuhince brž ko ne imenovali od začetka sosedje tako, in sčasoma se je prijelo ime tudi kraja. Beseda „tühinec“ ima na blatenskem jezeru, v osrčji stare Panonije, pomen tujec (peregrinus), kakor priča evangeli ondi natisnjeni (Kopitar Glag. Cloz. Evang. ad Balaton), kajti v evangeliu na velikonočni pondeljek je brati tako: „Ti sam si tühinecz vü Jerüzalemi, i nesnash stera so se sgoudila vnymi veti dnevi — Ti sam si tujec v Jeruzalemu, in ne veš, kaj se je te dni ondi zgodilo.“ Kaj je bolj priročno kot to, da vzamemo: Tuhinci so kardelo naselnicov, ki so prišli od tistih krajev ter se naselili tū, pa kot tujci imenovali so se Tuhince proti drugim sosedom, ali pa da je bila ta beseda v navadi še povsod, ter sosedje so jim rekli Thinci, to je, tujci, in sčasoma se je zval kraj naselnicov tujih Tuhinj. V tej misli, da so Thinci naseljenci in da imajo sorodne brate po Štajarskem in bližnjem Ogerskem, poterjuje me to, da se nahaja naš zvuk tudi v ondotnih krajih. Leta 1861 sem bil v

\*) Nobeden se ne bo spodtikal nad tem, da je p v Zatrep in b v treba, kdor vé, da ustniki b, p, v, f, se nadomestujejo.

Pis.

\*\*) Ko bi bili Nemci to vedeli, naredili bi bili „Tollkühn“ na mestu Tuhein.

Pis.